

4. Capcelea, V. *Locul și rolul intelectualității în transformările sociale din perioada de tranziție postcomunistă*. În: „STUDII ȘI CRCETĂRI din domeniul științelor socio-umane” / referenți științifici: Monica Albu, Ionuț Isac, Călina Jugastru, Andrei Negru, Silviu G. Totelecan. Vol. 27. Cluj-Napoca: Ed. Limes & Argonaut, 2014, p. 233-241.
5. Capcelea, V. *Rolul intelectualității în societatea postmodernă*. În: „STUDII ȘI CRCETĂRI din domeniul științelor socio-umane” / referenți științifici: Monica Albu, Ionuț Isac, Călina Jugastru, Andrei Negru, Silviu G. Totelecan. Vol. 28. Cluj-Napoca: Ed. Limes & Argonaut, 2015, p. 422-431.
6. Capcelea, V. *Intelectualitatea în condițiile societății în tranziție*. În: „STUDII ȘI CRCETĂRI din domeniul științelor socio-umane” / referenți științifici: Monica Albu, Ionuț Isac, Călina Jugastru, Andrei Negru, Silviu G. Totelecan. Vol. 29. Cluj-Napoca: Ed. Limes & Argonaut, 2016, p. 67-75.
7. Debray, R. *Le Pouvoir intellectuel en France*. Ramsay, 1979. 277 p.
8. Duca, Gh. *Intelectualitatea de la Chișinău a apropiat victoriile anului istoric 1989*. În: Academos, Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă, nr. 4(15), decembrie 2009, p. 3-6.
9. Pârvulescu, Cr. *Condiția intelectualului astăzi*. În: Cotidianul, 17 octombrie, 2006. Pe: http://www.cotidianul.ro/conditia_intelectualului_astazi-16823.html.
10. Rumleanski, P. *Intelectualitatea Republicii Moldova, specificul dezvoltării ei în societatea postmodernă*. În: Intelectualitatea Republicii Moldova în perioada de tranziție (sfîrs. sec. XX - încep. sec. XXI). Conf. Șt. interuniv.; materialele comunic. științ. 3 apr. 2007. Col. red.: Mihai Braga [et al.]. Chișinău: UTM, 2007, p. 50-56.
11. *Tribunalul prostituatelor*. Pe: www.hotnews.md/m/articles/view.hot?id.../view.hot?id...

SECURITATEA ȘI TEHNOLOGIILE CONVERGENTE

Ion Sîrbu, dr. hab., șef.secție la Centrul
de Studii strategice de apărare și securitate
al Academiei Militare „Alexandru cel Bun”, Chișinău

The article inspects human security problems in the context of the appearance and development of convergent Nano-, Bio-, Info-, Cog-, Socio- technologies. The dichotomy of convergent technologies consists in implying a duality of results and applying them to humans and human evolution. These results may and should be beneficial for human corporality, psyche and spirituality. Though evil, negative and even fatal consequences are also real and possible. The application of these technologies may lead to the extinction of human species in its current size.

Therefore, these fast-findings show the need of Global Environmental Ethics, as a component part of ecosophy or philosophy of ecology. Ecosophy should contribute

to the development of social technologies as a convergent part of nano-, bio-, info-, cog- technologies.

Keywords: Security, NBICS-technologies, techno-human, posthuman, global environmental ethics, humanism, ecosophy, survival, durable development.

Securitatea antropoecologică. Realitatea materială și spirituală este apreciată, prin prisma securității, de către om. Am putea afirma, că securitatea majoră, superioară ține de securitatea umană, sau, conform termenului preferat de mine, de securitatea antropoecologică. Ar părea că securitatea naturii terestre, a societății, culturii, statului, umanității trebuie să fie mai superioară decât cea a omului, a individului uman. Or, omul, individul uman nu poate exista în afara naturii terestre, cât și în afara culturii, societății. Societatea, ca și individul, nu poate exista în afara și fără de natură, dar ea nu poate exista și fără de om, cu toate că nu se reduce la suma indivizilor umani.

Omul înbină în sine și natura și societatea or, el pe de o parte, este o ființă naturală (prin corporalitatea sa) dar pe de altă parte, una ”artificială”, produs al societății, al unei sau altei culturi. Anume în om ca ființă pe de o parte unitară, iar pe de alta ”duplicitară” – corp și conștiință, biologicul (naturalul) și socialul se interpătrund și practic devin inseparabile. În om, ca entitate, în securitatea acelei entități, găsim concentrate și securitatea socială și cea naturală or, ambele în afara omului, fără de acesta își pierd sensul. Numic nu e mai valoros decât omul. Nici societatea , nici natura, în orice caz cea terestră, nu au valoare în afara omului.

Natura, cu atât mai mult societatea, se autocunosc și se dezvoltă prin intermediul individului uman. Acesta e dotat cu conștiință, rațiune, forță de muncă, creativitate conștientă, rațională, dar și inconștientă, irațională prin care el transformă, dezvoltă natura și societatea cu culturile și civilizațiile acestea. Toate securitățile sunt deziderate pentru om, dar cea mai necesară este totuși securitatea umană sau antropoecologică, amenințată deseori de însăși omul. Ultimul amenință chiar întreaga viață terestră, în caz de război termonuclear sau de poluare completă a Terrei. Posibile sunt ambele.

Procesele migraționale actuale și securitatea. Actuale pentru R. Moldova, ca și pentru UE, pentru lumea occidentală în general, sunt și procesele migraționale, practic incontrolabile, ce țin de Orient, Africa și unele țări asiatice, care de asemenea amenință și securitatea antropoecologică. Prin ce? În primul rind prin diverse boli, inclusiv și infecțioase, care se pot răspîndi rapid necătînd la sistemele de ocrotire a sănătății efective din țările Occidentale. Se pot răspîndi rapid în rîndul

populației și bolile sexual transmisibile, avînd în vedere violurile în masă a femeilor din marile orașe din Germania și nu numai.

Avînd în vedere creșterea rapidă a populației islamice viitorul Europei pare a fi islamic...

Securitatea economică a UE scade din cauza embargourilor cu Federația Rusă, fie din necesitatea (tot grație Rusiei) de a întări forțele NATO, sau din cauza concurenței cu firmele chineze, dar și din cauza incontrolabilelor procese migraționale actuale. UE, chiar dacă reușește să rezolve problema migrației actuale, va fi totuși nevoită să cheltuiască miliarde de euro. Primele 6 miliarde UE le-a alocat deja Turciei, care totuși nu poate soluționa această problemă complectamente. Miliarde de euro, destinate dezvoltării propriilor urbe, vor fi cheltuite pe azilurile, indemnizațiile retransportările, întreținerea migranților prezenți în țările Europene, dar și viitoarelor flucsur. Ultimile port veni și din Ucraina, unde deja astăzi sunt deja peste 300 mii de oameni care necesită ajutor umanitar. Câți vor mai emigra în țările europene în cazul în care rușii din Sud-Eestul Ucrainei și din Federația Rusă vor cuceri noi teritorii? Nimeni nu știe.

Securitatea antropoecologică este amenințată și de utilizarea realizărilor științei și tehnicii, a noilor tehnologii. Ultimele pot fi asemuite cu medicamentele, care acționează benefic, dar folosite incorect, necorespunzător pot acționa și malefic pentru organismal și psihicul uman. Adevărat e că știința, după cum menționează V.A. Lectorskii, dă posibilitate omului de a se dezvolta accelerat în toate aspectele. Dar ea, concomitent dezvăluie și posibilități de a crea așa tehnologii, care fac viața umană mai vulnerabilă, iar uneori chiar purtătoare de amenințări la însăși existența omului [6, p.8].

Despre ce tehnologii este vorba? Tehnologii care ne transformă întreaga noastră sferă de viață și care pot transforma și pe însăși omul. Nanotehnologiile, biotehnologiile, tehnologiile informaționale, cognitive și sociale îl pot transforma pe om nu numai corporal, dar și psihic, spiritual. În baza aceasta și apar ideile de proiectare a corporalității, psihicului și creierului uman, care ar putea duce nu numai la perfecționarea, dar și la degradarea și chiar nimicirea omului actual.

Ambiguitatea efectelor tehnologiilor menționate mi-a servit drept pretext pentru a formula titlul articolului dat. Astăzi, pentru a obține rezultate cel puțin ordinare în diverse sfere ale activității umane, savanții în soluționarea problemelor complexe folosesc convergent tehnologiile menționate. Anume convergența tehnologiilor avansate începe a fi folosită în soluționarea problemelor globale, care stau în fața omenirii. Rezultatele nu întotdeauna sunt previzibile mai ales atunci cînd investigatorii mai și uită de principiile umanismului și ale moralei.

Punând accentul numai pe aspectul tehnic, pe posibilitățile științei și tehnicii, unii savanți ajung la generalizări și la absolutizări nefirești, nu rareori considerînd că morala general umană actuală devine o frână, un obstacol în calea progresului tehnico-științific. De aici negarea eticii ca știință despre morală și a filosofiei ca bază metodologică generală pentru știință și practică. De aici și „proiectele” de cultură „post” sau „extra” moralistă [8, p.183-193], „tehnoomul”, „postomul”, „nemurirea cibernetică” etc.

Viața a arătat, afirmă V.A. Lectorskii, că aplicarea din ce în ce mai insistentă a științei și tehnologiei nu dă naștere la idilii. „Societatea cunoașterii”, în care omenirea intră astăzi și unde producerea cunoștințelor științifice influențează toate celelalte relații: sociale, economice, culturale, interumane, clarifică faptul că știința nu e pur și simplu forța care îl eliberează pe om. Ea de la ceva îl eliberează, iar în alt ceva îl înrobește și dă naștere la alte probleme. „Societatea cunoașterii” concomitent e și societatea riscului. Cu cât mai mult cunoașteți, cu atât mai multe tehnologii elaborați în baza acestor cunoștințe și le aplicați, cu atât mai multe șanse că dați naștere la așa forțe comportamentale pe care nu le puteți prezice [6, p.7-8].

La etapa actuală centrul de atenție al investigațiilor științifice sa deplasat de la examinarea tehnicii luate aparte, la procesul interacțiunii ei cu societatea. Anume în acest context, la începutul sec. al XXI-lea, a apărut o nouă etapă în dezvoltarea științei, care a căpătat denumirea de tehnostiință. După cum afirmă V.G.Gorohov, tehnostiința nu e o știință tehnică, dar o nouă formă de organizare a științei, care integrează în sine multe aspecte ale științelor naturii și tehnicii, dar și ale cunoașterii umanitare [3, p.9-10].

Necesitatea filozofiei și a tehnologiilor sociumane. Fără filosofie, antropologie, etică, sociologie, literatură, artă în general nu putem vorbi de tehnologii sociale alăturate, convergente nano-, bio-, info-, cognito-, tehnologii, nu putem vorbi de o tehnostiință adecvată evoluției omului. Or, după cum menționează V.A.Lectorskii, în limitele acestei tehnostiințe apar nano-, bio-, info-, cognito- tehnologii, care transformă întreaga noastră lume vitală și pe însăși omul. Din această cauză apar ideile proiectării omului: a corporalității, creerului, psihicului, de creare a unei oarecare noi ființe numite „transomul”, sau „postomul” și ideile de societate transumanistică. Aceasta prin esență este refuzul vechii idei europene a umanismului, care întotdeauna una victoria rațiunii, științei cu umanizarea relațiilor umane [6, p. 8].

Cercetătorii I.Iu. Alexeev, V.I.Arșinov și V.V. Ceclețov sunt părtașii ipotezei discutabile despre continuarea evoluției omului în legătură cu fenomenul NBICS – dezvoltării convergente a nano-, bio-, info-, cognito- și

socio- tehnologii. Dâșii precaută evoluția tehnobiologică nu ca pe un proces de transformare a omenirii în „postomenire”, dar ca pe unul de tehnologizare a omului, incluzând pe lângă altele, crearea și valorificarea tehnologiilor umanitare [1, p. 12].

Dacă la începutul anilor 20 ai sec XX filosoful francez I.Ellul afirma, că „mediul de viață al omului este acum nu natura, dar tehnica”, apoi în a doua decadă a sec. al XXI-lea noi putem afirma că „noi locuim în tehnologii, iar tehnologiile locuiesc în noi”. Trebuie cu toată seriozitatea filosofică să ne afirmăm față de discutarea problemelor nu numai a adaptării omului la tehnomediul, dar și a coevoluției omului tot mai mult în tehnologizare cu tot mai multă antropologizare a tehnomediului [1, p. 12].

Literatura de specialitate occidentală, americană în primul rind, evidențiază 2 etape în discuțiile consacrate „ameliorării” sau „perfecționării” omului și a capacităților lui fizice și intelectuale . **Prima etapă** a apărut cu mult înaintea concepției NBIC –convergente și, cu toate că dezbaterile țineau de problemele medicale și a restabilirii sănătății, se concentrău totuși în jurul problemelor dopingului în sport, chirurgiei cosmetic și a „pastilelor inteligente”. La această etapă nu e vorba de apariția unor capacități supraomenești radical noi. Analiza socială și etică a practicilor „perfecționării” omului, poate fi efectuată în formă de apreciere a riscurilor și a foloaselor.

Etapa a doua e cu totul altceva. Convergența NBIC tehnologii trezesc la viață noi tehnologii. „Perfecționarea” asigură capacități calitativ noi. Se șterge hotarul dintre tratament și „perfecționare”. Omul orb, spre exemplu, prin intermediul tehnologiilor poate căpăta posibilitatea de a vedea în plus în diapazonul infraroșu sau ultraviolet. „Perfecționarea” e multifuncțională. Astfel, tehnologiile pot de la început să se centreze pe înlăturarea unui neajuns specific, cum ar fi, spre exemplu, vederea perdută. Tehnologia creată cu acest scop poate la fel, ca și telefonie mobile desinestătător să obțină o mulțime de funcții în plus, care crează un diapason larg de posibilități pentru investigarea a noi forme de activitate vitală umană. Traectoriile diverselor căi de „perfecționare” se șterg și se îmbină, antrenându-se în convergența diverselor tehnologii. Astfel, ese la iveală delocalizarea problemei „perfecționării”, transformarea ei în problema devenirii unei noi tehnoculturi. „Perfecționarea” se dezvoltă în tempou accelerat [1, p. 16-17].

Nu e de mirare apariția unui curent de entuziaști, adepți ai mișcării transumaniste cu ideology, cum ar fi N. Bostrom, R.Curtveily ș.a, care au văzut în NBIC model de convergență tehnologică, un instrument real de creare a unui tip nou de existență, transformarea „convenționalității omenești” tradițional înțeleasă. Dar după cum corect menționează autorii

articolului „Tehnoamenii” împotriva „Postoamenilor”: NBICS – revoluția și viitorul omului [1, p. 17, 19], evoluția omului nicidecum nu înseamnă depășirea „umanului” din el.

Absolutizarea aspectului tehnic în evoluția omului duce la interpretări eronate și chiar periculoase pentru securitatea umană prezentă, dar mai ales viitoare. Vorba e despre așteptările care vor surveni în rezultatul convergenței nano-, bio-, info, cognito- tehnologii, caracterizată de mulți savanți ca revoluție în dezvoltarea progresului tehnico-științific. Postumanitatea – produsul evoluției societății umane în rezultatul revoluției menționate, este asociată cu neomenia „postumul” cu neomul.

Denumirea de „chiborg” sau „biorobot”, conform opiniei autorilor articolului menționat, nu corespunde omului viitorului, fiindcă de la bun început aceste entități sunt predestinate de a îndeplini voința omului, iar ieșirea lor din supunere e caracterizată ca catastrofă. Denumirea „tehnoom” ca sinonim și marcă a noii etape a evoluției „omului în proces de tehnologizare” corespunde mai exact fenomenului dat și pentru crearea contextului valorico-emoțional, atât de necesar pentru formarea programului conceptualist pozitiv al tehnobiodezvoltării. În acest context, afirmă dîșșii, vorba e nu numai despre NBIC tehnologii, dar și de NBICS, adică despre dezvoltarea convergentă a nano-, bio-, info-, cognito- și socio- tehnologii.

Noi ne aflăm, conform autorilor, la începutul noii revoluții tehnologice, care pioate fi numită NBICS – revoluție. Vorba e nu numai despre creșterea nivelului de dezvoltare a științei și tehnicii, a noilor ramuri ale economiei și a modurilor de organizare a producerii, dar și de noile forme sociale orientate valorice, despre o interpretare, înțelegere nouă a naturii omului [1, p. 19].

Consider că, noile orientări valorice, trebuie cu necesitate să conțină și acele valori general umane, care au fost verificate pe tot parcursul evoluției omului. Sunt de acord cu autorii, că la elaborarea problemelor socioumanitare a tehnologiilor convergente, atenția principală să se acorde aspectelor economice, educational-formatoare, administrative, juridice, etice și ecologice, care caracterizează opinia europeană în ceea ce privește modelul NBIC. Experții UE, comcomitent, apreciază acest model ca fiind prea technocratic, considerînd necesar, păstrînd-ui nucleul, de al lărgi completându-l cu imagini și modele sociale, antropologice, filosofice, ecologice [1, p. 20].

Elaborarea tehnologiilor sociale și socioumane necesare NBIC pentru ca acest model să depășească tehnocratismul, se află încă în discuții, la începuturile sale. Acest lucru îl putem vedea și din atenția acordată acestor probleme de către filosoffii din Federația Rusă [4], care i-au consacrat și o „Masa rotundă” în revista filosofică moscovită principală.

După cum menționează I.T.Casavin, elaborarea tehnologiilor sociale e o problemă complex, care nu numai că prezintă interes pentru diverse sfere ale cunoașterii, dar în esență nici nu poate fi elaborată fără de eforturi coordonate a diferitor științe. Necesară e o sinteză interdisciplinară a științelor socioumane și, cum presupun unii, a științelor naturale. Dar pînă la momentul de față nu sunt clare principiile unei astfel de sinteze, iar abordările precedente trebuie supuse unei stricte analize critice [4, p. 4-5].

Paradigma ecologică. Care problemă general umană ar putea servi ca obiectiv pentru ca integrarea tuturor științelor socioumane, exacte și ale naturii să aibă loc? Cred că cea ecologică. Toate științele au aspecte ecologice ca și filosofice. Problematika omului, a antropologiei devine centrală nu numai în filosofie, ceia ce a prezis încă în 1933 Emil Cioran [2, p. 233], dar și în științele naturii și a celor exacte. Paradigma ecologică este proprie cunoașterii științifice naturale, exacte, inclusiv și a informaticii, și socioumane. Consider că, în cunoașterea ecologică rolul de frunte îi aparține antropoecologiei sau ecologiei omului. „Ecologia omului” se constituie ca un nou nivel calitativ de înțelegere a problematicii ecologice și filosofico-antropologice în unitatea determinanților naturali, sociali, culturali, spirituali a existenței umane [7, p. 36].

Antropoecologia, ca știință de avangardă în cunoașterea științifică și în practica contemporană, prin aspectele ei filosofice face parte din filosofia ecologiei, denumită de mine ecosofie sau înțelepciune ecologică, ca filosofie contemporană a supraviețuirii, securității și dezvoltării durabile a omului, societății și naturii terestre. Ea are în componența sa, în afară de aspectele filosofice ale antropoecologie, ecologiei generale, ecologiei sociale, parapsihologie și etica ecologică globală, bazată pe umanismul traditional, ecologic și etnic [9, p. 159-168]. Anume în baza ecosofiei și deci, și a eticii ecologice globale, trebuie soluționate toate problemele cu care se confruntă astăzi umanitatea. Ecosofia, în ultima instanță, e tot filosofie, o etapă în dezvoltarea acesteia – etapa contemporană necesară astăzi omului, poate mai mult decît la începuturile ei.

Filosoful din România Emilia Irina Strat, are un articol cu genericul „Mai este actuală filosofia?”, în care menționează, în primul rând, că filosofia e o disciplină al cărei obiectiv primordial este propunerea de noi probleme [10, p. 411]. În concluzie, răspunzînd la întrebarea din titlu, menționează că „filosofia este departe de a fi la sfîrșit, rolul ei, continua dînsa, nu s-a încheiat, avînd misiunea clară de a menține și de a invita la ecidistanță, la „patosul distanței”, pentru a semnala fără afecte realitatea mai apropiată sau mai îndepărtată, pentru menținerea umanului în limitele sale autentice, dar și pentru a transcende umanul în vederea universalizării, a căutării sensului care nu se lasă ascuns în particular și singular, fiind

interfața spațiilor temporar – etern. Ese, așadar, întoarcerea la ontologizare prin hermeneutizare” [10, p. 417].

Filosoful din Federația Rusă N.S. Mudraghei, ca și doamna din România, demonstrează necesitatea filosofiei care, de la începuturile sale și pînă astăzi a fost o fondatoare, îndrumătoare, colaboratoare a cunoașterii științifice. Epistemiologilor, afirmă el, le este important și interesant de a ști care noi teorii au apărut în știință, ce teorii sau adevărit sau au fost response experimental, care e natura activității științifice a naturaliștilor, contemplarea metodelor pe care aceștea le folosesc pentru atingerea scopurilor lor etc. și mai mult nimic. Cine așteaptă de la filosofie rețete culinare?

Savanți și filosofi noi trăim pe aceeași planetă și ca buni vecini suntem pur și simplu obligați să ne interesăm de problemele: cum e organizat Universul, ce este materia întunecată și există ea oare cu adevărat, în ce constă predestinarea omului pe Pămînt, cei aceasta comunicația existențială, ce este timpul-spațiu lui Enștein și ce înseamnă timpul pentru existența omului? Răspunsurile la acestea și multe alte întrebări au un conținut sau altul, capătă o formă sau alta în dependență de înclinațiile intelectuale ale omului-chimist este el sau epistemolog, fizician sau investigator al creației lui Platon, Kant, Derrida [5, p. 113].

Reieșind din cele menționate, am putea afirma că, dihotomia este caracteristică nu numai tehnologiilor convergente, dar și filosofiei și științei or, deseori ele sunt privite ca antipozii – știința ca latură pozitivă, filosofia ca negativă. De aici și starea deplorabilă a filosofiei în țara noastră și nu numai, la etapa actuală.

Poate fi și invers – filosofia ca ceva pozitiv și știința ca ceva negativ or, ultima deseori este învinuită că ne-a adus la criza ecologică globală și poate să ne ducă la dispariție. Nu e vinovată nici știința și nici filosofia. Ele trebuie să colaboreze pentru dezvoltarea durabilă a omului și a naturii, a științei și a filosofiei.

Concluzii

Securitatea umană sau antropoecologică, fiind cea mai dezirabilă, integrează în sine toate celelalte tipuri de securitate, devenind cea mai importantă și principală.

Securitatea omului e pe prim plan față de securitatea societății și a naturii terestre, pe care ea se fundamentează.

Securitatea antropoecologică este amenințată de terorismul mondial, care în condițiile actuale poate să se transforme în terorism nuclear, biologic, chimic, etc. Ea e amenințată și de procesele migraționale actuale incontroleabile, care de asemenea pot să ducă la terorismul menționat.

Securitatea umană este amenințată și de aplicarea realizărilor științei și tehnicii asupra omului în afara principiilor morale și a umanismului.

Convergența nano-, bio-, info-, cognito- tehnologii trebuie completată cu socio- tehnologii, elaborarea cărora presupune participarea activă a filosofiei, ecosofiei (înțelepciunea ecologică), care are în componența sa etica ecologică globală, bazată pe umanismul tradițional, ecologic și etnic.

Dihotomia este caracteristică nu numai tehnologiilor convergente, dar și filosofiei în relațiile ei cu știința. Deseori ambele sunt privite ca antipozi – negativi și pozitivi pe rind. Adecvat este numai colaborarea lor întru dezvoltarea durabilă a omului, naturii terestre, științelor și filosofiei, inclusiv și a ecosofiei.

Bibliografie:

1. Алексеева И.Ю., Аршинов В.И., Чеклецов В.В. „Технолюди” против „постлюдей”:НБИКС – революция и будущее человека. Вопросы философии, № 3, М., 2013, с. 12-21.

2. Bulboacă Amelia Natalia. Seriozitatea jocului în aspectele sale ritualice și antropologice. Revista de filosofie, nr.2, București, 2015, p. 233-240.

3. Конвергенция биологических, информационных, нано - и когнитивных технологий: вызов философии. (материалы круглого стола). // Вопросы философии, № 12, М., 2012, с. 3-23.

4. Гуманитарное знание и социальные технологии (материалы „конференции – круглого стола”). // Вопросы философии, № 9, М., 2013, с. 3-30.

5. Мудрагей Н.С. Против философии? Позвольте возразить! Стояние и противостояние физики и философии. // Вопросы философии, №. 9, М., 2013, с. 106 -115.

6. Наука. Технологии. Человек. Материалы круглого стола. // Вопросы философии, № 9, М., 2015, с.7-39.

7. Сартаева Р.С., Нысанбаев А.Н., Сагикызы А. Экология человека в структуре современного научного познания. // Вопросы философии, № 4, М., 2015, с. 36-47.

8. Șerban Henrieta Anișoara. Etica solicitantă a culturii postmoraliste? // Revista de filosofie, nr.2, București, 2015, p. 183-194.

9. Sîrbu Ion. Etica ecologică globală și dialogul civilizațional: aspecte epistemologice și de securitate. Studia Securitatis, Security Studies Magazine. T.IX, nr. 3 Sibiu, 2015, p. 159-168.

10. Strat Emilia Irina. Mai este actuală filosofia? // Revista de filosofie, nr.3, București, 2012, p. 410-417.